Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.120
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору медичних наук,
професору Шереметі Лідії Миколаївні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата медичних наук, доцента, професора кафедри терапії, реабілітації та морфології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Аравіцької Марії Геннадіївни

на дисертаційну роботу **Кравця Андрія Степановича**

«Фізична терапія осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Актуальність теми. Актуальність вивчення остеоартрозу обумовлена його медико-соціальним значенням у зв'язку зі збільшенням зростання захворюваності та високої інвалідності. У структурі ревматичних захворювань остеоартроз займає одне з перших місць, клінічні симптоми якого спостерігаються більш ніж у 10-20% населення земної кулі. Найчастіше рентгенологічні ознаки остеоартрозу випереджають клінічні, частота виявлення яких наростає з віком. Серед людей віком старше від 60 років кожен третій має прояви остеоартрозу; вважається, що до 2020 року ним страждатимуть біля 70% населення віком від 65 років.

Підвищений інтерес до вивчення остеоартрозу пов'язаний також з тим, що це захворювання позиціонується як хвороба з високою коморбідністю в осіб похилого віку, отже, постійно перебуває у полі зору клініцистів. Зокрема, у таких хворих було виявлено збільшення частоти ожиріння в 2,25 рази.

Супутні стани у хворих на остеоартроз створюють додаткові складності ведення пацієнтів. При цьому варто відзначити необхідність індивідуального підходу до кожного хворого, на тлі стандартизації надання медичної допомоги в цілому, прагнути до цільових рівнів компенсації комплексних порушень з метою покращення якості життя хворих, зменшення термінів госпіталізації, покращення якості їх життя. В Україні особливості клінічної характеристики остеоартрозу в осіб похилого віку досліджені недостатньо, особливо в контексті супутніх геріатричних синдромів. Тому представлене аспірантом Кравцем А.С. дослідження є актуальною та потрібною частиною напрямку сучасної реабілітаційної практики, спрямованої на вирішення завдання покращення стану здоров’я осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; є фрагментом дослідження «Покращення функціонального стану, якості життя та корекція патологічних станів різного походження засобами терапії та реабілітації», № державної реєстрації 0123U01534. Роль автора полягала в систематизації теоретичних відомостей щодо клінічного перебігу остеоартрозу, його коморбідностей, зокрема в осіб з ожирінням та пацієнтів старших вікових груп, а також застосування засобів фізичної терапії в таких пацієнтів, у розробці комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба, у її практичному впровадженні, статистичній обробці та аналізі отриманих результатів.

Ступінь обґрунтування наукових положень і висновків, які сформульовані у дисертації. Основний зміст дисертації висвітлено в 3 наукових статтях у фахових журналах, 1 – в виданні, яке індексується наукометричною базою Scopus та апробовано на 6 міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Оцінка змісту дисертації. Дисертація Кравця А.С. складається з анотації, вступної частини та п’яти розділів, загальних висновків, списку використаних літературних джерел, додатків.

У вступі наведено актуальність обраної теми, зв'язок дисертаційної роботи з науковим планом науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зазначені мета, завдання, об’єкт та предмет дослідження, наукова новизна одержаних результатів дисертації та практичне значення роботи, особистий внесок здобувача, апробацію результатів дослідження, структуру дисертації.

У першому розділі дисертант аналізує особливості остеоартрозу та його коморбідності з ожирінням у контексті реабілітаційного втручання. У розділі розглянуто клінічний перебіг остеоартрозу кульшового суглоба, наведено особливості коморбідності остеоартрозу, ожиріння та саркопенії, проаналізовані сучасні реабілітаційні підходи до корекції стану здоров’я хворих з остеоартрозом.

У другому розділі наведено методики обстеження х осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба, які характеризували стан функціонування кульшового суглоба, антропометричні та біомпедансні маркери ожиріння, показники геріатричного статусу та коксо-вертебрального синдрому. Детально представлено організацію дослідження – його етапи, контингент, критерії включення та виключення, принципи поділу на групи дослідження, біоетичні принципи.

Третій розділ присвячений висвітленню результатів, отриманих при обстеженні осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба. Проаналізовані оброблені статистичними методами результати дослідження засвідчили статистично значуще гірший стан хворих з досліджуваною коморбідністю відносно своїх однолітків з нормальною масою тіла за показниками функціонування кульшового суглоба, антропометричними та біомпедансними маркерами ожиріння, показниками геріатричного статусу та коксо-вертебрального синдрому.

Четвертий розділ містить докладну інформацію щодо принципів створення апробованої програми фізичної терапії та докладний опис її складових частин та методичні особливості їх застосування, етапи дослідження. У рамках розробленої програми фізичної терапії застосовувались такі засоби: телереабілітація, терапевтичні вправи, постізометрична релаксація, мануальна мобілізація кульшового суглоба, кінезіологічне тейпування, освітній компонент. Всі застосовані методи відновного втручання мають науково доведену ефективність, обґрунтовані з позицій застосування діагностованих патологічних станів, є сучасними та відтворюваними в умовах інших реабілітаційних закладів.

У п’ятому розділі подано порівняння отриманих після впровадження розробленої програми показників відносно вихідного результату, показників осіб групи порівняння (які відновлювались за загальними принципами клінічного протоколу лікування остеоартрозу) та контрольної групи. Впровадження розробленої програми фізичної терапії для осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба сприятливо вплинуло на стан їх здоров’я, що відобразилось позитивними змінами характеристик всіх доменів МКФ.

Висновки узагальнюють отримані у процесі дослідження дані.

Список літератури переважно сформований з сучасних іноземних джерел та робіт провідних українських вчених в галузі реабілітації пацієнтів з геріатричною та ревматологічною патологією.

Додатки містять докладний опис опитувальників, застосованих у роботі; акти впровадження дисертаційного дослідження, опис комплексу National Center for Geriatrics and Gerontology Home Exercise Program for Older People, схему колового тренування.

Дисертація Кравця А.С. є самостійним науковим дослідженням, містить власні авторські висновки. Викладені в дисертації наукові результати отримано здобувачем особисто.

Зміст наукової новизни дослідження:

- Вперше на підставі аналізу динаміки клінічного перебігу остеоартрозу кульшового суглоба в осіб похилого віку з саркопенічним ожирінням для них науково обґрунтовано та апробовано комплексну програму фізичної терапії в довготривалому періоді реабілітації, визначальними особливостями якої є виконання терапевтичних вправ (амбулаторних сесій, колового тренування, дозованої ходи, програми National Center for Geriatrics and Gerontology–Home Exercise Program for Older People), телереабілітації, постізометричної релаксації, мануальної мобілізації та кінезіологічного тейпування кульшового суглоба, освітнього компонента;
- Вперше комплексна програма фізичної терапії побудована з позицій корекції ознак остеоартрозу кульшового суглоба у пацієнтів похилого віку з ожирінням не тільки як суглобової дисфункції, але й з позицій геріатричного статусу – наявності саркопенії, порушень рівноваги, ризику падіння, депресії.

Практична значущість полягає у створенні науково обґрунтованої комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба, що сприяло зменшенню вираженості дисфункції кульшового суглоба (зменшенню больового синдрому, покращенню амплітуди рухів, здатності виконання різних активностей), покращенню антропометричних параметрів (зменшення

вмісту жирової тканини та збільшення м’язової), покращенню геріатричного статусу (зменшення м’язової слабкості, ризику падіння, покращення статичної та динамічної рівноваги, зменшення проявів депресії та ознак локомоторного синдрому), зменшенню вираженості ознак коксо-вертебрального синдрому (покращенню гнучкості хребта, збільшенню сили м’язів–розгиначів спини, нормалізації активностей, пов’язаних з функціонуванням хребта, зменшенню кінезіофобії); покращенню стану пацієнтів за оцінюванням за базовими наборами Класифікатора функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров’я при остеоартрозі та при ожирінні; а також у визначенні критеріїв вибору, послідовності, дозування та параметрів застосування засобів фізичної терапії.

Практичні розробки дисертаційного дослідження використані у діяльності відділення реабілітації та відновного лікування комунального некомерційного підприємства «Центральна міська клінічна лікарня Івано–Франківської міської ради», центру реабілітації комунального некомерційного підприємства «Обласна клінічна лікарня Івано–Франківської обласної ради»,.

Теоретико–методичні розробки дослідження використовуються у навчальному процесі кафедри фізичної та реабілітаційної медицини Івано–Франківського національного медичного університету; кафедри терапії, реабілітації та морфології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Стиль та мова дисертації. Дисертація написана українською мовою з дотриманням вимог щодо викладу наукового тексту. Дисертаційна робота Кравця Андрія Степановича оформлена згідно вимог МОН України.

За результатами аналізу тексту дисертації та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фальсифікації. Автор використовує посилання на свої наукові публікації, дослідження інших науковців та інші джерела, що свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності.

Зауваження до змісту та тексту дисертації:

- Доцільним було б проаналізувати стан хворих диференційовано з точки зору базових наборів доменів функціонування при остеоартрозі, ожирінні, у геріатрії;
- Огляд літератури доцільно описувати із деталізацією та зазначенням конкретних цитувань та внесків вчених; збільшити кількість оглянутих робіт з питань реабілітації осіб з ожирінням;
- В описі результатів групи порівняння зазначаються вирази «первинне обстеження» та «до застосування програми фізичної терапії»; доцільною була б уніфікація;
- Логічним було б наведення у додатках орієнтовного конспекту рекомендованого раціону харчування хворих з ожирінням та саркопенією.

У порядку дискусії також хотілося почути відповіді на такі запитання:

1. Зміни харчування у корекції саркопенії та ожиріння відіграють велике значення. Чи вели хворі харчовий щоденник? Яким чином контролювалось дотримання рекомендованих принципів харчування?
2. Програма фізичної терапії впроваджувалась упродовж шести місяців та вимагала певних зусиль з боку пацієнтів. Чи були за цей час особи похилого віку, які не завершили програму; з яких причин це сталося?

Однак, наявність зазначених зауважень не впливає на загальну позитивну оцінку дисертації Кравця А.С. Сформовані зауваження є дискусійними та орієнтовані на фокусування подальших наукових досліджень визначеної проблематики.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дослідження Кравця А.С. є завершеною, самостійною працею, яка виконана на високому науковому рівні та у повному обсязі вирішує поставлені завдання. У ньому отримано нові обґрунтовані та достовірні результати, які є

суттєвими при створенні більш ефективної системи реабілітації осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба.

Вважаю, що дисертація Кравця Андрія Степановича «Фізична терапія осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії КМУ» від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), Кравець Андрій Степанович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 – Фізична терапія, ерготерапія.

Рецензент:
кандидат медичних наук, доцент,
професор кафедри терапії,
реабілітації та морфології
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника Марія АРАВІЦЬКА